

BATIK BIR GEMİ

Oktay Akbal

Öykü Yazar, Oktay Akbal, romanında kendi yaşam öyküsünü anlatmaktadır. Yazarın ileriki yaşlarındayken yazdığı eser, Akbal'ın ağır bir hastalıkta umutsuz olduğu hatta doktorunun artık kendisini üzmemek adına, gerçekleri sakladığı günlerin ruhsal ağırlığı çerçevesinde geçer. Akbal, bir kıyı otelinde kalmaktadır, hayatına giren tüm insanları düşünür, onlardan ölenlerin hala hayatta olduklarını var sayarak düşler kurar. Eski tanıdıklarını düşünürken geçmiş ve mevcut zaman arasında gel-gitler yaşar. Babasının erken yaşta ölümünü, annesiyle yaşadıkları zorlukları zihninde canlandırır. Yazarın liseden beri oldukça kalabalık bir arkadaş çevresi vardır. Onlarla günlerini dolu dolu ve mutlu geçirirler. Yaşları ilerlemeye başlayınca da, ilk aşklarıyla tanışacaklardır. Hepsinin sevdiği bir veya birden çok kişi vardır. Özellikle, Akbal'ın hayatında hep birden fazla sevdiği kadın olacaktır. Otelde kalırkenden kocasıyla birlikte Almanya'dan gelen Magda'dan etkilenir. Magda'nın da edebiyata ilgisi vardır, sık sık sohbet ederler. Akbal, yalnız kaldığında ise yine geçmişin hesaplaşmasını yapar. Hayatına giren her insanın kendisi için büyük önemi vardır, bazı hayatların apaçık yapılan hatalar uğruna harcanması kendisini yıllar sonra bile üzer. Özellikle okul arkadaşı Elazığ'lı Ahmet'in, evlerine gelen flörtöz Zekiye'nin gebeliğinden sonraki intiharı, Ahmet'in ortadan kaybolması, Zekiye'nin bahçevandan hamile kaldığı dedikodusu, velhasıl evde çalışan diğer hizmetkarların garip tutumu, tam her şey düzelmiş görünüp Ahmet evlilik hazırlığındayken intiharı, Akbal'ın kafasını kurcalar. Ailesine de bazen geçmişe dönük sitemleri olur yazarın. Özellikle babasının neden hiç kendi annesini sevmediğini, O'nun evin hizmetçisi gibi en alt katta yalnız yaşamaya mahkum edildiğini düşünür, bir insan neden annesine "anne" demez, hor görülmesine nasıl izin verir? Babasının annesi yerine koyduğu kadın acaba maddi gücünden ötürü mü, anneliğe seçilmiştir? Bu soruların tüm muhattapları artık yaşamamaktadır.

Yazar, artık yeni kişilerle iletişim kurmaktan sıkıldığı bir dönemde. Edebiyat severlerin kendisi ile sohbet etmek isteği O'na artık cazip gelmemekte, eski karakterlerin zihnindeki hareketli düşlerini mütemadiyen görmektedir. Hatta, zaman zaman bazı eski tanıdıklarına zihninden hikayeler kurar, onlara da yaşam öyküleri yaratır.

Yazarın hayatında, kişilerin değişimleri, mevcut fikirlerinden sapmaları da önemli yer tutar. Kadınların, mutluyken yaptıkları veya mutsuz olduklarını anladıklarında arkalarına bakmadan, maddi ve manevinin muhasebesini kurmadan restleri veya hayatını alışıl gelmiş, gelenek ve göreneklere istinaden yaşayan bireylerin, bilgi karşısındaki rasyonel dönüşümlerini otelde ölümü gün gün beklerken düşünür.

Tema

Geçmiş Özlemi İnsanı var eden geçmiş yaşadıkları ve hayatına iyi veya kötü, bir şekilde anlam katan insanlardır. Bugünümüz, geçmişimizde yaşadıklarımızın, muhasebelerimizin sonucudur.

Kişiler

Yazar Oktay Babasını erken yaşta kaybetmiş olan yazar annesi ile hayatına devam etmiştir. Öğrencilik yıllarında daima kalabalık ve eğlenceli bir çevresi olmuştur. Yazarın edebiyata olan merakı küçük yaşlarında başlamış, lise yıllarında yazar olma farkındalığına ulaşmıştır. Gençliğinde çok sayıda kız arkadaşı olan yazar, zaman içinde evlenmiştir. Hayatına ileriki yaşlarında da çok sayıda kadın girer, bazı ilişkileri sadece fiziksel olarak kalsa da, yazar için hayatına giren herkes gibi kadınların da önemli yeri vardır.

Anne Yazarın annesi, kocasının genç yaşta vefatından sonra ekonomik sıkıntılarla mücadele etmeye başlamıştır. Aslen varlıklı bir ailenin kızıdır, yazarın ergenlik yıllarında annesinin, babasından ve oğlundan başka yakını kalmamıştır. Kendisini oğluna adanmış bir kadındır.

Baba Kırkdört yaşında kan kanserinden vefat etmiştir. Sağlığında esnafılık yapan babasının birkaç dükkanı vardır. Yazar babasının ölümünden hem manevi olarak etkilenmiş hem de ekonomik sıkıntıları yaşamıştır. Kendi evlerine göre daha mütevazı bir eve ve semte taşınmak zorunda kalmışlardır. Yazar, ileri yaşlarında bile hep babasını düşler, babası ile alakalı hatıralarıyla mevcut zaman artasında bağlantı kurmaya, babasını hareketlerini kurgulamaya çalışır. Yazarın babasını tek affedemediği husus, babasının kendi annesini benimsememesi ve dışlamasıdır.

Bahriye Hanım Oktay'ın babasının vefatından sonra taşındıkları evdeki üst kat komşusu. Annesi ile yakın arkadaşlıklar.

Leyla Bahriye Hanım'ın öğretmen kızıdır.

Hüsniye Hanım Yazarın ergenliğinin geçtiği Fatih semtindeki evde zaman zaman yer alır. Evin çalışanı olup olmadığı net değildir, ancak Oktay küçük yaşta olmasına rağmen kadın kendisine tacizde bulunur.

Magda Yazarın ileri yaşlarındayken kaldığı otele kocasıyla birlikte Almanya'dan gelen kadın. Yazar Magda'dan oldukça etkilenir. Kadının okumaya ve edebiyata ilgisi vardır, sık sık yazarla sohbet ederler. Öğretmandir.

Magda'nın Kocas Eserde ismi belirtilmez, yazar için adı ne olursa olsun önemli değildir, O Magda'nın kocasıdır. Mühendistir.

Ahmet Yazarın liseden arkadaşıdır. Elazığ'lı oldukça varlıklı bir ailenin çocuğudur. Evlerinde kalan besleme gibi davranılıp hor görülen Zekiye ile ilişkisi olmuştur. Ailesi kızı haksızlık eder. Bu olaydan sonra ciddi bir depresyon geçirir. İntihar eder. Oktay, ileri yaşlarında bile daima Ahmet'e üzülür, herp Ahmet düşlerindedir.

Serpil Ahmet'in sevdiği kız. Doktorun oğlu Osman ile evlenir fakat bir sene sonra ayrılırlar.

Cahit Yazarın liseden edebiyata meraklı arkadaşı, daha ziyade öykü türü ile ilgilenir.

Osman Sepil'in flört ettiği gençtir, ünlü bir doktorun oğludur.

Urfalı Sadun Yazarın liseden edebiyata meraklı arkadaşı, daha ziyade şiirle özellikle aruz vezniyle ilgilenir.

Cemal Yazarın liseden arkadaşıdır, Cemal'in edebiyata ilgisi yoktur, mühendis olmak ister. Seneler sonra karşılaştıklarında Cemal'in bu arzusunun yerine getirdiğini öğrenir. Evlenip ayrılmıştır. Sevgilisi ile emeklilik hayatı geçirir.

Hülya Cemal'in mimar sevgilisidir.

Lise Müdürü Oktay lisedeyken okul müdürüdür. Evli olmasına rağmen oldukça güzel bir kadın olan biyoloji öğretmeni ile ilişki yaşar. Sonradan eğitim hayatından ayrılıp milletvekili olmuştur. Oktay müdürü kıskanır, O'nun yerinde kendisi olmak ister.

Biyoloji Öğretmeni Lisede Oktay'ın öğretmenidir, evli olmasına rağmen müdür ile aşk yaşamaktadır. Güzelliğinden ötürü çok beğenilen bir kadındır.

Reyhan Yazarın gençliğinde flört ettiği kızıdır. Oktay ile evlenmek ister fakat amacı evlenip üvey anne evinden kurtulmaktır, yazar o sırada kendisini evliliğe hazır hissetmez. Reyhan'dan ayrılır.

Zekiye Elazığ'dan Ahmetlerin evlerine gelmiş bir genç kızıdır. Besleme gibi giydirilir, saçları dibinden kestirilir. Zekiye'nin erkeklere karşı davet edici, flörtöz bir tavrı vardır. Oktay'a da bunu hissettirmiştir. Zekiye'yi birgün evde asılmış halde bulurlar. Oktay, Zekiye'nin bahçevandan hamile olup kendisini aştığını duymuştur fakat buna inanmaz. Ahmet'in intiharı da bu durumu doğrular.

Mahmure Hanım Oktay'ın babaannesidir. Oktay'ın dedesi oldukça yaşlıyken evlenmiş, bir tek babası dünyaya gelmiştir. Çerkes kızıdır. Çocuğunu Hümeysra Hanım'ın kontrolüne verirler. Evde her zaman dışlanmış, sayılmamıştır. Kendisine evin hizmetçisi gibi davranılmıştır. Konağın en alt katında yaşar. Yazar, babasına, babaannesine olan tutumu nedeniyle hep kızar ve affetmez. Babaannesinin tek arkadaşı Oktay'dır, O'na daima öyküler, masallar anlatır.

Hümeysra Hanım Yazarın babasını büyüten, oldukça varlıklı kadındır. Babası, Hümeysra Hanım'ı gerçek annesi olarak kabul etmiştir.

Menton Yazarın kırkbeş yaşındayken tanıştığı, o dönem otuz yaşlarında olan evli kadındır. Aslen Giritlidir. Menton'un eşi sarhoş olunca yazar Menton'a kocasını odaya taşımasında yardım eder, sonrasında aralarında yakınlık meydana gelir. Menton ile aralarındaki ilişki oldukça kısa sürer, fakat Oktay Menton'u hiç unutmaz, yaşlandığında dahi anılarında hep Menton vardır.

Doktor Yazara ileriki yaşlarında hastalığının teşhisini koyan hekimdir. Oktay, doktorun kendisi ile açık konuşmadığını, hastalığının evrelerini sakladığını düşünür.

Kürt Ali Yazarın cezaevi arkadaşıdır. Sürekli radyo dinler, yabancı yayınları sever, yazara uzun uzun yaşam öyküsünü anlatmıştır. Korkunç suçlara karışmış bir adamdır.

Zeliha Oktay'ın hayatında başka bir sevgilisi varken hoşlandığı kadındır. Ancak, o sıra Oktay'a yeni bir ilişki düşüncesi sıcak gelmez, ani bir fikirle mevcut sevgilisinden de ayrılır, Zeliha daha sonra Oktay'ın şair bir dostu

ile birlikte olur.

Enver Yazarın yirmi yaşındayken sevdiği kızın ağabeyidir.

Hasan Oktay'ın "Marmara Lokali" nde tanıştığı, üniversiteli gençtir. Anneannesi ile yaşayan oldukça yoksul, namazında niyazında bir karakterdir. Fakat, daha sonra Oktay'ın fikirlerinden etkilenerek, mevcut düşüncelerinden tamamen sapan bir adam olmuştur.

Mübeccel Hanım Yazarın annesinin parkta sohbet ettiği yaşlı kadındır. Eski bir Osmanlı Paşasının eşidir, yenilik düşüncesine ailece karşı olduklarından kocasıyla oldukça sıkıntılı zamanlar yaşamışlardır.

Oktay (Açık)

Karakter Yazar kendi yaşamöyküsünü anlattığı eserinde oldukça kalabalık çevresinin betimlemesini yaparken karakterinin olaylar ve kişiliği karşısındaki duruşunu sergiler. Herkes için mutlak olan "değişim" Akbal için de geçerlidir. Kıskanç yapısı yazarı gençliğinde yoğun olarak etkiler, fakat zaman içinde olaylara ve yaşama karşı daha hoşgörülü olmayı öğrenmiştir. Kalabalık içinde mutlu olan yazar, yaşlandıkça yoğun çevreden usanmış, hatta bunu kendince bencillik olarak nitelendirmiştir. Bunda edebiyatta ünlenmesinden sonraki insanların kendisine olan yoğun ilgisinin de tesiri mevcuttur. O'nun için yalnız kalıp, düş aleminde eski tanıdıklarını yaşatmak, onlara bazen kurmaca öyküler yazmak önem kazanmıştır. Bu durum yazarda depresif bir kaçıştır. Akbal'ın hayatında değişime uğramayan gerçek, yazarın bir hayli çapkın olan karakteridir. Gençliğinden itibaren her daim çok sayıda sevgilisi olmuş, hatta kimi zaman birkaç sevgili aynı ana denk gelmiştir. Evli olduğunda da başka aşklardan kaçamayan yazar, fiziksel yakınlık içeren kısa birliktelikler de yaşamıştır.

Aktiviteler Akbal'ın çocukluğunda en çok hoşlandığı aktivite, her zaman hor görülen, evde dışlanan babaannesi Mahmure Hanım ile vakit geçirmektir. Akran olmadan çok yakın arkadaş olan babaanne ve torun ilişkisi, babaannenin anlattığı masallar, öykülerle zenginleşmiştir. Gençlik dönemlerinde ise arkadaşlarıyla İstanbul'da gezmekten, deniz ve tekne sefaları yapmaktan hoşlanır. Okumak ve yazmak, yazar için sadece mesleği değil, tutkudur. Kadınlarla zaman geçirmekten de oldukça hoşlanan yazar, yaşlandıkça yalnız kalıp düşleri ile başbaşa olmayı sevse de, kadınlara olan zaafından vaz geçmemiştir.

ÖRNEK ANILAR

Kıskanç Yazar ilgi duyduğu kadınlara, kendi sevgilisi olsun olmasın, daima kıskançlık duyar. Onların yanında kendisinden başka herhangi bir erkek olmasını hazmedemez. "Hem yalnız o akşam değil, başka akşamüstleri de bu vapurda seninle karşılaşmayı ummuştum. Ama olmamıştı bir türlü. O akşam beni görmen için uzağa çekildim, seni seyrettim. Güzel bacakların kalçaya kadar açıktaydı. Mini etek modası vardı o günlerde. Başka nasıl giyinecektin ki! Uzun boylu sarışın bir çocuk vardı karşında. Yanında da yine uzun boylu bir esmer. Öğrencilerin miydi bu onsekizlik delikanlılar? Bir kıskançlık duydum birden. Sanki senin sahibinmişim gibi! Oysa birkaç kez karşılaşmıştık. Bir keresinde elini tutmuştum, bırakmamıştım. Bir yakınlık var gibiydi aramızda. Saygılıydın. Tanınmış bir yazarla karşılaşmanın verdiği saygı." Başka bir ilişkisinde ise yazar, kıskançlık duygusunun ağırlığıyla içe döner. "Hani bir gün, çok uzakta kalan bir akşamüstü, bir kıskançlık nöbetine tutulmuştum. Her şeyi yok etmek, yıkmak isteğiydi bu. Üç gün kaçtım senden. Anlayamıyordun."

Hayalperest Yazar, daima hayaller kurar, düşleri yaşamının o kadar büyük bir parçasıdır ki, zaman zaman onları gerçeklerden ayırmanın zorluğunu yaşar. "Benimki bir çeşit aldatış. Kendimi, çevremi. Yazarlar sürekli bir şeyler yazmak zorundaymış gibi. Oysa bir haftadır tek satır yazmadım. Yazamıyorum. Hayaller, düşler öylesine birikmiş ki, hiçbirini birbirinden ayırt edemiyorum." Akbal, bazı zamanlarda da olmasını istediği olayların düşlerinde detaylı betimlemesini yapar. "Magda dün gece düşümdedydi. Tek başına gelmiş bu kıyı oteline. Denizden çıkıp sırlıslıklam. Su damlacıklarını saça saça uzanmış. Rüzgarda sarı tüyleri titreşiyor bacaklarının... Arada bir benimkilere geliyor. Anlatıyor anlatıyor. Derken bir gemideyiz. Şezlonga uzanmışız. Ellerimizde buzlu viski bardakları. Düşlerde olmayacak şey var mı? Kıyıda gemiye atlarsın bir anda. Derken kocaman bir yataktasındır. Yanımda sarışın bir kadın, beyaz tenli, pembe dudaklı. Magda mıydı o? Yoksa sen miydin? Ya da bir başkası mı? On sekiz yaş günlerimden bir anı parçacığının dirilivermesi mi?"

Depresif Yazarın düş dünyasının zenginliği, bir bakıma depresif ruh aleminde kaçışıdır. "Bir uyku hapi, bir Mogadon aldım. Musluktan akan suyla içtim. Uyumak gerek. Karabasanları yenmek. Ya uyurken yaşamak o eski hayaletlerini? Ölmek, uyumak. Düşler ikinci yaşamdır. Öyle midir? Düşler yaşayamadığımız bir başka dünya mıdır? Kayıp gitmek bambaşka bir evrene."

Çapkın Yazarın hayatına ergenlik yaşlarından itibaren çok sayıda kadın girmiştir. Bazen tek kadınla birlikteliğini sadık şekilde sürdürürken, bazı zamanlarda birden çok sayıda sevgilisi olmuştur. Akbal'ın ilişkilerinin sadece anlık heyecanlara istinaden ortaya çıkan fiziksel yaklaşımlar oldukları da görülmektedir.

Esasen bu davranışlar, çapkın karakterinin tezahürüdür. "Menton'u anımsadım nedense. Bir edebiyat kongresindeydim. Yirmi yıl mı oldu, daha mı çok? Kıyıda bir oteldeydim. Bir Yunanlı yazar ve eşiyle dost olmuştum. Yazar çok yaşlıydı, eşi ise çok genç. Rıhtımdaki danslı gecelerde yanımdan ayrılmamıştı. Kocasıyla vals yapmış, adam yorulunca onu bir masaya oturtmuş, önüne bir şişe şarap koymuştu. Güzel Fransızcası vardı. Soydan Giritliymiş. Bir kez Türkiye'ye gelmiş. İzmir'i, Bursa'yı çok sevmiş. Yerel danslar oynanıyordu. Birlikte katıldık. Sonra döndük masamıza. Birer bardak şarap içtik. Aynı otelde kalıyormuşuz. Dönüşte kocası iyice sarhoştü. Koluna girip odasına kadar götürdüm. Oracıkta sızdı kaldı. Yeniden lobiye indik. Kumsal boyunca dolaştık. Elimi sıkıyor, göğsüne bastırıyordu. Ilık dudakları vardı. Öptükçe içime yaşam doluyordu. Adını bile bilmiyordum. O otuzunda bir kadın, ben kırk beşinde bir erkek! Gerisi kendiliğinden geliyor. Odama gelişi, soyunuşu, sonra sabaha karşı kalkıp odasına dönüşü. İşte bir serüven..." Yazarın evli olduğu dönemde de çapkınlıkları mevcuttur. "Oysa evli bir adamdım, iki çocuk sahibi...Sen genç bir kadındın, boşandı boşanacak. Başkaları olacaktı elbet. Olmasa şaşardım."

Yalnızlık Düşkünü Yazarın çocukluğundan itibaren kalabalık bir çevresi olmuştur. Komşular, arkadaşlar, okul arkadaşları, muhit değiştirme ve tüm tanıdık kadrosunun değişimi, yazarın hayatı için olağan durumlardır. Ancak, özellikle ileri yaşlarında Akbal, kendi kendine kalarak iç huzurunu bulmak, yaşamı kendi düşsel çerçevesi dahilinde betimleme yapmak istegindedir. Kalabalık ortamlardan çekinmeye başlamış, insanların yalnızlığını bozmasından rahatsızlık duymuştur. "Otele yeni yolcular gelmiş. Uzaktan otobüsten inişlerini izledim. Ne kadar çok bavul, çanta. Ne çok gülüşme, itişme, kakışma. Şimdi odalarına koşup hemen soyunup mayolarını giyerler, koşa koşa denize, kumsala inerler. Sırtüstü yatıp kumlara kışık kişiliklerinden koparlar...Yürümem de zorlaştı gibi.Merdivenlerden ağır ağır indim. Güneş tepede. Yakıcı. Ben de sahilde bir gölge bulup uzansam mı? Ama biri gelir sorar, biri gelir konuşmak ister. Şu güzel yalnızlığımı bozmasınlar."

Bencil Akbal, yaşlandıkça bencilleştigini düşünür. Başka hayatların hikayeleri artık kendisine etkileyici gelmiyor, zamanı kendisi için kullanmak istiyor. "yabancı yerlerden, insanlardan, olaylardan bana ne! Yaşlandıkça kişi daha mı bencil oluyor? Ölüme yaklaşımlığın belirtisi mi? Ben gideceğim, geride kalanların yaşamayı niye beni ilgilendirsin?Dinler gibi yaptım, ama dinlemedim."

Hoşgörülü Akbal, yaşı ilerledikçe eski zamanına nazaran daha hoşgörülü olmaya başlamıştır. "sonra alıştım. Hoşgörülü olmak gerekliydi. Hepimizin ayrı yaşamı vardı. Ayrı aşklar, sevimeler yaşanacaktı, yaşanmıştı. Önemli olan beraberliğimizdi. Yaşamındaki erkekler zaman zaman birer hayalet gibi gelseler de elimle kovuyordum."